

Machatsiet haShekel

Er wordt altijd gezegd dat wij de minhag (het gebruik) van de Machatsiet haSjkel niet kennen. Klopt dat? Wat is "Machatsiet haShekel"?

הֲיֵשׁ תִּנְנוּ כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים : מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל ,... ,תְּרוּמָה לָהּ' (שמות ל, ג)

*Dit moet ieder geven die naar de getelden overgaat: een halve shekel
...een... gewijde gaven voor de eeuwige (Dasberg, Shemot 30-13)*

In de tijd van de tempel moest elke man van twintig jaar en ouder één maal per jaar een halve sjekel (Machatsiet haSjkel מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל) geven. Dit geld werd ingezameld om het aantal mannen te tellen en van de opbrengst werden de offers voor het komende jaar gekocht. Daar het jaar op 1 Nisan begint werd de halve sjekel in de voorliggende maand, Adar, ingezameld.

Na de verwoesting van de tweede tempel was deze halachca (wet) niet meer aan de orde. Om te voorkomen dat het Joodse volk dit zou vergeten, en ons tevens elk jaar opnieuw aan de verwoesting van de tempel te herinneren, is de minhag ingevoerd om in de maand Adar een halve sjekel te geven. De opbrengst van deze inzameling gaat naar tsedaka.

Dit gebruik komt niet uit de lucht. Uiteraard staat het in Sjoelchan Ngaruch, maar ook onze eigen Menasseh ben Israel schrijft het in zijn Tesouro dos Dinim uit 1645 in deel III hoofdstuk CXIX dat over Poeriem gaat:

Neste dia, é pelo menos obrigado o homem .... E alguns costumam nesse tempo dar também o meio ciclo.

Op deze dag is de man tenminste verplicht ....En sommigen van hen gaven destijds de halve shikel.

Het is bij veel kehilot gebruikelijk om de halve sjekel in te zamelen op tanganit Esther tijdens miencha. Maar wij doen dit niet. Uiteraard wordt er dan wel gecollecteerd met de drie tassas (schalen), maar dat gebeurt op elke vastendag, uiteraard met uitzondering van Kipoer. Dus zou men denken dat wij het gebruik van Machatsiet haSjkel niet kennen.

Deze veronderstelling blijkt echter niet juist te zijn.

In het manuscript Order der Ceremoniën binnen de Particuliere Synagoge, gedateerd circa 1810-1813 staat:

Op Vastenavond of Purim... Wordt aan alle van het mannelijke geslacht van 18 jaren en daar boven 18 ST^u (stuivers) Sikel op Rekening gesteld, ten behoeven der arme Cas.

Ik had wel het vermoeden dat dit over de Machatsiet haSjkel ging, maar kon het niet begrijpen. Wat hebben "18 stuivers op de rekening gesteld" hier mee te maken? Tot ik in het vooroorlogse weekblad De Vrijdagavond van 31 juli 1925 een artikel las van Hacham Palache z"l.

Zoo wordt nog tot op de huidige dag vastgehouden aan het gebod van den Machatsiet haShekel (zij het in gewijzigden vorm) door ieder contribuerend lid der Gemeente, boven zijn halfjaarlijkse contributie nog een halven shékel, bij ons op f 0.90 berekend, extra aan te

rekenen op zijn halfjaarlijkse "finta"-briefje, dat tegen Rosh Chodesh Nisan wordt aangeboden.

De 18 stuivers, *Sikel*, in het manuscript komen overeen met de 90 cent *Machatsiet haSjkel* van Hacham Palache. En "*op de rekening gesteld*" komt overeen met "*extra aan de Finta*". Er werd, per lid, een vast bedrag aan de finta toegevoegd ten behoeve van de *Machatsiet haSjkel*.

In vroegere tijden werd (kennelijk) twee maal per jaar een finta aanslag opgelegd, waarvan een keer in Adar, "*tegen Rosh Chodesh Nisan*". En deze finta aanslag werd verhoogd met 18 stuivers of 90 cent per lid. De *Machatsiet haSjkel* werd automatisch geïnd, zonder dat men daar iets voor hoefde te doen. Er was dus geen extra inzameling nodig in Snoge op tanganit Esther. Vandaar de misvatting "*wij doen niet aan Machatsiet haSjkel*".

Tot circa tien jaar geleden werd onze jaarlijkse finta aanlag gestuurd per april, hetgeen overeenkomt met Nisan. Tot die tijd zouden wij aan onze verplichting kunnen hebben voldaan middels de toeslag ter waarde van een halve sjkel op de finta aanslag, al moet ik zegen dat ik mij niet herinner dat dit bedrag op de aanslag stond. Maar nu de aanslag per 1 januari wordt vastgesteld is het niet meer mogelijk om de *Machatsiet haSjkel* op het juiste moment aan de finta aanslag toe te voegen.

De methode die eeuwen goed functioneerde kan niet meer worden toegepast. Ik heb van het rabbinaat vernomen dat zij adviseert om deze, door de eeuwen heen verankerde minhag, in ere te herstellen. Wij zullen daarom op tanganit Esther, naast de tassas, een vierde schaal moeten gebruiken voor *Machatsiet haSjkel*. Men zal tenminste een "halve (*Machatsiet*) euro" moeten geven per manlijk familielid. Wil men de echte waarde geven, dan moet men zeven euro geven (waarde per 5781-2021) per manlijk familielid.

Ik wens u Poerim Alegre!

JBS

*Over der Ceremonien binnen de
Particuliere Synagoge,*

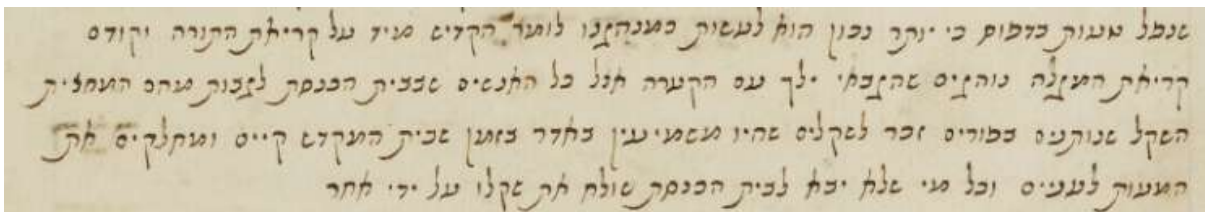
*naast den Voorlezer, die de lezing op den outar doet, wordt aan
alle van het mannelijk geslacht van 18 Jaaren en daar boven,
18 St. Sikel op Rekening gesteld, ten behoeven der Arme Casj,*

Manuscript EH-V-1206, ca 1810-1813

Ps: In het manuscript ספר חשק שלמה uit 1767 door Selomoh Saruco, dat een soort Seder Hazzanut is uit Den Haag is staat op pagina 30-1:

וקודם קריאת התורה נוהגים שהגבאי ילך עם הקערה אצל כל האנשים שבבית הכנסת לגבות מהם מחצית השקל שנותנים בפורים זכר לשקלים שהיו משמיעין באדר בזמן שבית המקדש קיים ומחלקים את המעות לעניים וכל מי שלא יבא לבית הכנסת שולח את שקלו על ידי אחר

En voordat de Thora wordt voorgelezen, is het gebruikelijk dat de Gabai met de schaal naar alle mannen in de Snoge gaat om van hen de Machatsiet haSjkel te innen die ze op Poerim geven als herinnering aan de sikkels die vroeger werden opgehaald in Adar ten tijde van de Tempel en men verdeelt het geld onder de armen en iedereen die niet naar de synagoge komt, stuurt zijn sjkel door iemand anders

ספר חשק שלמה. Ets Haim inv nummer EH_47_A_20 (1767)